

Розділ 6 -- «Народження Христа»

«Він виріс і став великим хлопчиком», — сказала Маша, спостерігаючи, як Микола біжить по рампі в сучасний міжконтинентальний лайнер Boeing 707.

— Ви бачите, як він у захваті від поїздки в Америку, — сказав Іван, біжачи наздоганяти маленького спринтера.

«Не дай йому зайти занадто далеко», — покликала Маша. Вона спостерігала, як її чоловік переслідує молодого Миколу. Вона повільно хиталася позаду, намагаючись витримати новий вантаж, який формувався всередині неї. Минуло п'ять років, як у неї народився Миколай, і через кілька місяців вона мала народити ще одну дитину.

— Коля, залишайся з нами, — сказала Маша, докоряючи хлопчикові за те, що він забіг наперед. — Тримай його за руку, Іване, — сказала вона чоловікові.

Сім'я з трьох осіб разом сіли в літак і зайняли свої місця. Вони пристебнули паски безпеки та перехрестилися з тихою молитвою до Богородиці про захист. Потім реактивний літак підняв крила і злетів над хмарами в яскраво-блакитне небо.

— Нарешті ми їдемо до Америки, — схвильовано сказала Маша. Її серцебиття сповільнилося, а напружені м'язи розслабилися, коли реактивний лайнер досяг крейсерської висоти 33 000 футів.

— Ми довго чекали цього моменту, — відповів Іван. Він відпустив розслаблену руку Маші, а потім перекинувся через плече Миколи, щоб спостерігати за краєвидами внизу.

«Що ти бачиш?» запитав Іван, коли його густа борода торкнулася Миколиного вуха. Весь зліт і політ крізь хмари Микола дивився на маленьке овальне віконце. Тепер, коли хмари почали рідшати, він із захопленням називав деякі з географічних орієнтирів, які спостерігав.

«Там внизу велика річка і багато зелених дерев», — вигукнув Микола, який ніколи раніше нічого не бачив з такої висоти.

— Це, мабуть, джунглі, які ти бачиш, — відповів Іван. — Ти бачиш якісь гори?

— Ще ні, — відповів Микола, який разом із татом товпився на позицію біля вікна.

— До півночі ми повинні бути в Америці, — вставила Маша, яка починала подавати ознаки втоми. — Здається, задрімаю.

Маша натиснула кнопку, щоб розкинути сидіння в зручне положення для сну, і незабаром вона міцно заснула. Її розум фантазував кілька образів того, якою буде Америка, перш ніж екран її розуму замерехтів і погас. Тепер вона почувалася спокійніше, коли їхній досвід пустелі в Бразилії закінчився.

Іван відкинувся на стільці й подумав про друзів, яких він залишив у Бразилії. Василь і його сім'я залишилися, поки не погасять частину своїх боргів перед банком і не зможуть піти. Іншому другові Івана, Антипу Святогорову, пощастило більше; Антип зберіг свій рис під час сезону надлишків і продав його на ринку, коли попит і ціна знову зросли. Таким чином Антип зміг накопичити більше багатства, ніж його одновірці та конкуренти. Він був одним із перших, хто попрямував до штату під назвою Орегон, так називали вуста човни старообрядців, які прибули через Лос-Анджелес ще в 1959 році і яким російські молокани в околицях Лос-Анджелеса сказали, що Орегон був місцем, де можна було розбагатіти на вирощуванні ягід.

«Тятя», — різко сказав (тато) Микола, вириваючи Івана з задумливості. «Яка Америка?»

«У ньому багато великих міст, як-от Сан-Паулу», — відповів Іван. Він був вражений витонченим запитанням сина. «У американців багато грошей. У них є власний будинок і машина, і вони можуть їхати куди завгодно».

— У нас теж буде своя машина? — спитав Микола, чиї зоряно-блакитні очі спалахнули від думки про мчання дорогою на швидкому автомобілі.

— Так, будемо, — упевнено відповів Іван.

«Але перш ніж їздити в машині, тобі потрібно вивчити азбуку», — сказав Іван з усмішкою на обличчі. Він знав, що його син готовий навчитися читати священні книги, як це робив він, коли був хлопчиком. Тепер у нього було чим мотивувати його — думка про поїздку в машині.

«Скільки Азбука (Буквар) мені потрібно вивчити, перш ніж я зможу їздити в машині?» — сторгувався Микола.

«Як тільки ти вивчиш усі літери алфавіту і на кожну букву алфавіту запам'ятовуєш спеціальні церковні слова», — сказав Іван. Він уклав

угоду, а потім додав: «Щойно ти це закінчиш, я куплю машину і відвезу тебе. Але тоді тобі доведеться пообіцяти, що навчишся читати всі молитви в Азбуці.»

— Гаразд, — якось неохоче сказав Микола. Він повернув обличчя до овального вікна й не зводив очей з мінливої місцевості внизу. Він думав про всю важку роботу, яку йому доведеться зробити, перш ніж він зможе їхати в машині. Від цієї думки йому стало якось сумно. З цією думкою він теж поринув у сон.

Опівночі літак за розкладом прибув в аеропорт Портленда. Сонна родина спустилася рампою та вийшла до терміналу. Іванові дали номер телефону, куди він приїхав, тож він подзвонив на номер Антипа й чекав.

«Хто говорить?» запитав сонний чоловічий голос.

— Це я, Іване, — відповів Іван.

— Іван Боголюбов? — запитав здивований голос.

«Да (Так), це я», — відповів Іван.

"Ти де?" запитав голос.

— В аеропорту чекаю, — сказав Іван, який уже впізнав голос Антипа. По телефону це звучало так інакше.

— Десь через годину я прийду, — сказав Антип. "Ти чекай біля вхідних дверей, і я під'їду за тобою. У мене для тебе сюрприз. Бог будь с тобою."

Іван здивувався, почувши, що його товариш уже їздить на машині. Лише рік тому Антип переїхав до Америки. Йому стало цікаво, у чому полягала несподіванка, про яку поспіхом згадав Антип, перш ніж покласти слухавку. Іван подумав, що це може бути нова машина, якою Антип хоче похвалитися.

За годину Антип під'їхав на синьому Chevrolet 1957 року. Антип сигналив, а Іван взяв свої дві великі сумки з багажем і попрямував до машини, позаду якої йшли Маша і Микола. В машині з Антипом був давній друг Івана з Китаю.

«Андрій Рібров!» — вигукнув Іван, коли нарешті підійшов достатньо близько до машини, щоб розгледіти обличчя старого друга.

"Іван Боголюбів! Любий друже!" — вигукнув Андрій, відчинивши дверцята машини і вийшовши по-російськи обійняти друга. Коло дружби було знову відновлено.

— Як ти потрапив до Америки? запитав Іван. — А коли ти сюди прийшов?

Антип завантажив багаж у багажник, а Маша та Микола залізли на задне сидіння з Іваном. Іван сидів позаду Андрія, коли Андрій почав свою розповідь.

— Ви чули про групу, яка приземлилася в Лос-Анджелесі по дорозі до Бразилії? запитав Андрій.

— Так, — відповів Іван. «Це та група, яка розповіла нам про Вудберн, штат Орегон. Вони побудували власне село неподалік від нашого».

— Ну, — продовжив Андрій. «Коли я розмовляв з молоканином на ім'я Мойсей Богданов, який випадково відвідував своїх родичів у Лос-Анджелесі, він сказав мені, що відвезе мене в Орегон і підпише для мене спонсорські документи, якщо я погоджусь допомогти йому в роботі над його Ягідна ферма на літо. Я сказав йому, що був би радий. Тож ми залишилися з Мойсеєм, і він відвіз мене та мою сім'ю в імміграційну службу, щоб подати всі необхідні документи».

— У Параскеви були діти? — запитала Маша, коли почула, як Андрій згадує слово сім'я. Востаннє Маша бачила Параскеву ще в Харбіні, а Параскева ще була бездітна.

— Ой, вибачте, я забув вам сказати, — вибачився Андрій, звернувши увагу на Машу та її сина Миколу. «У мене є одна донька на ім'я Харітіна, яка народилася в Китаї менш ніж через рік після вашого від'їзду. І я маю двох чудових хлопчиків, які на кілька років молодші за вашого хлопчика. Старшого звать Прокопі; він народився в Гонконзі поки ми чекали на корабель. Молодшого звать Нестор. Нестор народився у Вудберні в 1961 році».

«Так він перший старообрядець, який народився в Америці», — прокоментувала Маша.

— Я вірю, — зауважив Андрій. «Я ще не чув, щоб у старообрядців тут були діти. Насправді, крім мене, Антип був одним із перших наших старообрядців, хто приїхав до Орегону. Він приїхав минулого року приблизно в цей же час».

«Це вірно, — підтвердив Антип, який був зайнятий їздою через місто Портленд, а тепер повертав, щоб виїхати на міжштатне шосе 5. — Саме тоді він допоміг мені знайти маленьку ягідну ферму з маленьким будинком. На ній три маленькі спальні та гарна кухня для моєї дружини. Я додав невелику халупу для інструментів збоку від будинку біля гаража для однієї машини. Це було набагато краще, ніж та хатина на палях, яка була у нас у Бразилії».

«Взагалі, повертаючись до моєї історії», — втрутився Андрій, знову звернувши увагу на друга Івана. «Ти пам'ятаєш той будинок, який я мав у Китаї?» Іван ствердно кивнув головою. «Я продав його за хорошу ціну, і мені вдалося вивезти більшу частину грошей з країни. Тому, коли чиновник в імміграційній службі побачив, що я зміг принести значну суму грошей в американську економіку і водночас не було труднощами для спонсора, вона поставила на мої документи печатку схвалення, і вони прийняли мене до Сполучених Штатів».

— Хитрий бізнесмен, — зауважив Іван. «У вас завжди є спосіб змусити гроші працювати на вас».

«Тільки так можна просунутися в цьому світі», — зізнався Андрій. "Перед Богом свічку поставити, а перед суддею - мішок." Так говорить наша прислів'я. А ви знаєте, що мішок - це мішок з грошима, а суддя - будь-який урядовець. "

— Це правда, — погодився Антип. Він їхав на своїй міцній та міцній машині зі швидкістю 65 миль на годину автострадою в напрямку Вудберна. Микола стояв позаду й дивився через плече Антипа, як восьмициліндровий мотор «Шевроле» швидко рухався по дорозі. Він ніколи не бачив, щоб автомобіль їхав так швидко.

«І ось мій спонсор Мойсей Богданов привіз мене в цю багату долину річки Вілламет і показав мені всі багаті сільськогосподарські угіддя», — продовжив Андрій. «Він допоміг мені знайти ягідну ферму площею двадцять акрів із прекрасним будинком, а тим часом я допомагав йому на його фермі. Він був доброю та доброзичливою людиною. Його діти вирости й одружилися, а він почав лисіти. Його діти майже не були росіянами. Вони говорили більше англійською, ніж російською, і вони забули багато старих російських звичаїв».

— Розкажи Іванові про церкву, до якої вони ходять, — сказав Антип. Андрій розповів Антипові про свій досвід у Молоканській церкві.

«Моїсей запросив мене прийти до нього в церкву якимось у неділю», — почав Андрій, виконуючи своїх друзів. «Він благав мене відвідати принаймні один раз. Я сказав йому, що наші священні книги застерігають нас від слухання єретичних вчень і відвідування єретичних церков. Однак він наполіг, і я погодився піти лише один раз. Коли я зайшов до їхньої церкви, я був шокований. Вона зовсім не була схожа на церкву. Не було святих ікон і не горіли свічки на честь святих, Христоса і Богородиці. Тоді служитель почав розповідати про Біблію і читати: «Як новонароджені немовлята, бажайте щирого молока Слова, щоб ви зростали через нього до спасіння.» Тоді хтось заходив у двері, і всі вставали. Служитель замовкав, і всі казали: «Спаси нас, Господи.» Це відбувалося кожного разу, коли хтось проходив у двері. Я сказав собі, що це перший і останній раз, коли я входжу в їхній "дім молитви", так вони це називають".

— Це ще не все, — сказав Антип. «Одного разу цей Мойсей прийшов до мене додому познайомитися, і почав мені проповідувати про Ісуса. Я люб'язно показав йому наші священні книги, де ім'я Ісусь пишеться інакше, ніж їхнє Ісус. Я пояснив йому, що їхній Ісус був іншим, ніж наш Ісусь. "Що? Інший? Як це може бути?" — запитав він мене.— Твій Ісус — інший бог, латинізований бог, — кажу йому, — а наш Ісус — спаситель, переданий нам із старослов'янських церковних книг і літописів. «Але Ієсус узято від грецької форми Ієсус, що означає цілитель, — сказав Мойсей, який, здавалося, був дуже обізнаний у Святому Письмі, — ми маємо доказ від святого Димитрія Ростовського в його священній книзі «Розыск» (Запит) що Ісус і Ієсус означають дві різні особи, — сказав я йому. Він сказав: — Ви, мабуть, не знаєте, що з давнини ім'я Спасителя позначалося числом 888, яке підсумовується в імені Ієсус. ' «Ми не дотримуємося цього вчення, — сказав я. — І ще одна річ, — сказав Мойсей перед тим, як ми розійшлися, — перші дві літери імені Ісуса приховують у собі священну таємницю, бо грецькою мовою І= 10 і п=8.' На цьому наша розмова закінчилася, тому що я не збирався більше слухати його єретичних вчень».

«Мені здається, тоді Мойсей точно зрозумів, що він не може повернути нас до своєї віри, — сказав Андрій, — і тому кинув спроби після цього».

«То де ви проводите церковні служби?» запитав Іван. Він хотів поставити це запитання ще відтоді, як Андрій згадав про Молоканську церкву.

— У мене вдома, — відповів Андрій. «Так робили всі в Китаї: знайдіть найбільший будинок і влаштуйте там церковні служби. Цього разу у мене найбільший будинок із найбільшою вітальнею, яку ви коли-небудь бачили. Ви побачите це сьогодні ввечері. »

"Сьогодні ввечері?" — здивовано запитав Іван.

«Я домовився з моєю дружиною Параскевою, щоб ми взяли вас і вашу родину в наш дім, поки ми не знайдемо вам житло», — сказав Андрій. "Вона щойно прибрала будинок, готуючись до Різдва Христово (Різдва)."

«Не знаю, що сказати», — сказав Іван, намагаючись стримати сльози радості та вдячності. «Все, що я можу сказати, це те, що ти чудовий друг. «Спаси Христос» (Врятуй нас, Христос). На знак подяки він використав фразу «Спаси Христос» замість того, щоб сказати спасибо. [Спасибо — це скорочена форма «Спаси Бог», що означає «Спаси нас, Боже». Спаси Христос — це форма, яка використовується, тому що спасіння досягається через Христос.]

Антип сповільнив швидкість, коли підійшов до виїзду Вудберн-Сент-Пол. Потім він повернув на схід до Вудберна. Він проїхав через маленьке містечко й попрямував до околиці міста через шосе 99E. За три милі від перехрестя 99E, старого Тихоокеанського шосе, і з'єднувального шосе 214, автомобіль під'їхав до повороту й поїхав ґрунтовою дорогою до дому Андрія. Було темно й тихо, коли машина зупинилася біля гаража на дві машини.

Параскева ввімкнула світло під'їзду, коли почула, що під'їхала машина. Іван і Маша увійшли в будинок і вклонилися східному кутку великої вітальні, де ікона Богородиці і Христа немовляти була прикрашена вишитими завісами. Гості кланялися господарям із вітанням «Здоров живете», а господарі кланялися гостям у відповідь «Милости просим».

Господар, Андрій, заніс багаж у сімейну кімнату та показав Івану диван-ліжко, на якому вони вже могли спати. Ліжко-схованку зручно поставили в кутку просторої сімейної кімнати, яку, коли виникала потреба, використовували як кімнату для гостей. Господиня Параскева показала Маші другу ванну кімнату та інші особливості будинку, щоб Маша не заблукала вночі у просторій хаті. Тоді вона покинула втомлену Машу сама.

Маша лягла спати з молодим Миколою поруч, а її чоловік Іван розмовляв з Андрієм у росяні години нового дня.

Це було напередодні російського Різдва. Увечері мала бути служба підготовки до півночі, яка святкувала б народження Христа зі свічками. Опівночна служба мала збігатися з Різдром за старим стилем, яке мало відбутися у вівторок, 7 січня (на 13 днів пізніше, ніж Різдво, яке відзначається в західному світі).

Йшов 1964 рік, і для Маші та Івана він означав народження нового життя. Для Маші це була мрія, яка нарешті збулася. Америка була всім, чим вона коли-небудь уявляла. Вона мріяла про такий будинок, як у її подруги Параскеви. Микола хотів, щоб тато отримав таку машину, як у Антипа. Іван бажав, щоб Америка була до нього такою ж доброю, як до його друзів.

На півночі три сім'ї, які з'єдналися з волі Божої, об'єднали свої голоси, щоб співати літургію Пресвятій Богородиці за те, що народила Немовля Христа, Який мав повернути людству первозданний образ. вічне життя, яке існувало до гріхопадіння Адама. Співалась літургія до всіх святих і воїнств небесних, а приспівом неодноразово інтонувалося прохання «Молите Бога о нас грешных». Вірні молилися: «Господь послав відкуплення Своему народу». Потім запалили свічки на знак початку свята Різдва Христового та завершення 40-денного посту.

Невелика група радісно скандувала в стилі григоріанського хоралу, коли денне світло почало сходити на східному горизонті: «Рождество Твое, Христе Боже наш, зійшло на світ, як світло пізнання: через нього тих, хто поклонявся зіркам, навчила зоря поклонятися Тобі, сонцю правди, і пізнати Тебе, світанку від на висоті. Слава Тобі, Господи».

Chapter 6 -- "The Birth of Hristos (Christ)"

"He has grown up to be a big boy," said Masha, watching Nikolai run up the ramp into the modern Boeing 707 intercontinental jetliner.

"You can see how excited he is about going to America," said Ivan, running to catch up with the little sprinter.

"Don't let him get too far ahead," called Masha. She watched her husband pursue young Nikolai. She wobbled slowly behind, trying to carry the new load that was forming inside her. It was five years since she had Nikolai, and she was due to have another baby within several months.

"Kolya, stay with us," said Masha, reprimanding her boy for running ahead. "Hold him by the hand, Ivan," she said to her husband.

Together the family of three boarded the plane and took their assigned seats. They buckled their seat belts and crossed themselves with a silent prayer to the Bogoroditsa (Mother of God) for protection. Then the jet plane lifted its wings and soared over the clouds into the bright blue sky.

"We're finally going to America," said Masha excitedly. Her heartbeat slowed down and her tightened muscles relaxed as the jet airliner reached the cruising altitude of 33,000 feet.

"We waited long enough for this moment," answered Ivan. He let go of Masha's relaxed hand, and then he leaned over Nikolai's shoulder to watch the scenery below.

"Shto ti vigyesh?" (What do you see?) asked Ivan as his bushy beard brushed against Nikolai's ear. Nikolai had his eyes glued to the small oval window during the entire take-off and flight through the clouds. Now, as the clouds started to thin out, he was excitedly calling out some of the geographical landmarks that he was observing.

"There's a big river down there and a lot of green trees," exclaimed Nikolai, who had never seen anything from such a height before.

"That must be the jungle you're seeing," responded Ivan. "Do you see any mountains?"

"Not yet," answered Nikolai, who was crowding for position at the window with his dad.

"We should be in America by midnight," interjected Masha, who was beginning to show signs of weariness. "I think I'll take a nap."

Masha pushed the button to put the reclining seat into a comfortable sleeping position and soon she was fast asleep. Her mind fantasized several images of what America would be like before the screen of her mind flickered and went blank. She felt more at ease now that their wilderness experience in Brazil was over.

Ivan sat back in his chair and thought of the friends he had left behind in Brazil. Vasily and his family had stayed until they could pay off some of their debts to the bank and be free to go. Ivan's other friend, Antip Svyatogorov, had been more fortunate; Antip had saved his rice during the surplus season and sold it to the market when the demand and the price went back up. In such a manner Antip was able to accumulate more wealth than his fellow Old Believers and competitors. He was one of the first to head for the state called Oregon, which was the name on the lips of a boatload of Old Believers who had come via Los Angeles back in 1959 and who had been told by Russian Molokans in the Los Angeles area that Oregon was the place to get rich in farming berries.

"Tyatya," (Daddy) abruptly said Nikolai, snapping Ivan out of his reverie. "What is America like?"

"It has a lot of big cities, like Sao Paulo," answered Ivan. He was amazed at his son's sophisticated question. "People in American have a lot of money. They have their own house and car, and they get to go anywhere they want to."

"Will we have our own car, too?" asked Nikolai, whose starry-blue eyes lit up with the thought of speeding down the road in a fast car.

"Yes, we will," answered Ivan confidently.

Nikolai's face beamed, and he threw his arms around his dad's neck as if to say "thank you." He had heard what he wanted to hear, and that made him the happiest boy in the world. He imagined himself sitting tall beside his father and zooming down the highway and around curves.

"But you have to learn your Azbuka (Primer) first before you can ride in the car," said Ivan with a smile on his face. He knew his son was ready to learn to read the holy books like he had when he was a boy. Now he had something to motivate him with--the thought of riding in a car.

"How much of the Azbuka (Primer) do I have to learn before I can ride in the car?" bargained Nikolai.

"As soon as you learn all the letters of the alphabet and you memorize special church words for each letter of the alphabet," said Ivan. He made the deal and then added, "As soon as you finish that, then I'll buy a car and take you for a ride. But then you'll have to promise to learn to read all the prayers in the Azbuka (Primer)."

"All right," said Nikolai somewhat reluctantly. He turned his face back to the oval window and kept his eyes on the shifting terrain below. He thought about all the hard work he would have to do before he could ride in the car. That thought made him feel kind of sad. With that thought on his mind he too drifted off to sleep.

By midnight the plane arrived at the Portland Airport as scheduled. The sleepy family walked down the ramp and out to the terminal. Ivan had been given a phone number to call when he arrived, and so he phoned Antip's number and waited.

"Kto govorit?" (Who's speaking?) asked a sleepy masculine voice.

"This is me, Ivan," responded Ivan.

"Ivan Bogolubov?" asked the surprised voice.

"Da (Yes), it is I," answered Ivan.

"Where are you?" asked the voice.

"At the airport, waiting for you," said Ivan, who had by now recognized Antip's voice. It sounded so different over the telephone.

"I'll be right there in about an hour," said Antip. "You wait by the front door and I'll drive up for you. I have a surprise for you. Bog bud' s toboy. (God be with you.)"

Ivan was surprised to hear that his friend was already driving a car. It was only a year ago that Antip had made the move to America. He wondered what the surprise was that Antip had hurriedly mentioned before he hung up the telephone. Ivan thought it might be a new car that Antip wanted to show-off.

Within an hour Antip drove up in a 1957 blue Chevrolet. Antip honked the horn and Ivan picked up his two big bags of luggage and headed for the car with Masha and Nikolai trailing behind. In the car with Antip was an old friend of Ivan's from China.

"Andrey Ribrov!" exclaimed Ivan when he finally got close enough to the car to make out his old friend's face.

"Ivan Bogolubov! My dear friend!" exclaimed Andrey as he opened the car door and stepped out to embrace his friend in the Russian style. The circle of friendship had been reestablished once again.

"How did you get to America?" asked Ivan. "And when did you come here?"

Antip loaded the luggage in the trunk while Masha and Nikolai climbed in the back seat with Ivan. Ivan sat behind Andrey as Andrey began his story.

"Did you hear of the group that landed in Los Angeles on the way to Brazil?" asked Andrey.

"Yes, we did," answered Ivan. "That's the group that told us about Woodburn, Oregon. They built their own village not too far from ours."

"Well," continued Andrey. "When I talked with a Molokan man named Moisey Bogdanov, who happened to be visiting his relatives in Los Angeles, he told me that he would take me to Oregon and he would sign sponsorship papers for me if I agreed to help him work on his berry farm for the summer. I told him I'd be glad to. So we stayed with Moisey, and he took me and my family to the immigration office to file all the necessary papers."

"Did Paraskeva have some children?" asked Masha when she heard Andrey mention the word family. The last time Masha saw Paraskeva was back in Harbin, and Paraskeva was still childless.

"Oh, excuse me, I forgot to tell you," apologized Andrey, turning his attention to Masha and her son Nikolai. "I've got one daughter named Haritina, who was born in China less than a year after you left. And I have two fine boys a few years younger than your boy. The older one is called Prokopy; he was born in Hong Kong while we were waiting for a ship. The younger one is called Nestor. Nestor was born in Woodburn in 1961."

"So he's the first Old Believer born in America," commented Masha.

"I believe so," remarked Andrey. "I haven't heard of any other Old Believers that had children here, yet. In fact, besides myself, Antip was one of the first of our Old Believers to come to Oregon. He came last year about this same time."

"That's right," affirmed Antip, who had been busy driving through the city of Portland and now was making a turn to enter Interstate Highway 5. "That's when he helped me find a small berry farm with a small house on it. It had three small bedrooms and a nice kitchen for my wife. I added a small tool shack to the side of the house by the one car garage. It was a lot better than that hut on stilts that we had in Brazil."

"Anyway, getting back to my story," interjected Andrey, who turned his attention back to his friend Ivan. "You remember that house I had in China?" Ivan nodded his head affirmatively. "I sold it for a good price and I managed to take most of the money out of the country. So when the official in the immigration office saw that I was able to bring a substantial sum of money into the American economy and at the same time not be a hardship to a sponsor, she stamped my papers with the seal of approval and they accepted me into the United States."

"You sly businessman," remarked Ivan. "You always have a way of making money work for you."

"That's the only way to get ahead in this world," admitted Andrey.

Перед Богом став свечку, перед судьёю--мешок. "Pered Bogom stav svechku, pered soodyoy--meshok." (Before God you should place a candle, but before a judge--a bag). That's what our poslovitsa (proverb) says. And you know that a bag means a bag of money, and the judge is any government official."

"That's so true," concurred Antip. He was driving his sturdy and solid car 65 miles per hour down the freeway toward Woodburn. Nikolai was standing up in the back and looking over Antip's shoulder as the Chevrolet's eight-cylinder motor moved the car speedily down the road. He had never seen a car go so fast.

"And so my sponsor Moisey Bogdanov brought me to this rich Willamette River valley and showed me all the rich farm land," proceeded Andrey. "He helped me find a twenty acre berry farm with a beautiful home, and in the meantime I helped him on his farm. He was a good and friendly man. His children had grown up and had married, and he was starting to get bald. His children were hardly Russian anymore. They spoke more English than Russian, and they had forgotten many of the old Russian ways."

"Tell Ivan about the church they go to," said Antip. Andrey had told Antip about his experience in the Molokan church.

"Moisey invited me to come to his church one Sunday," began Andrey, obliging his friends. "He begged me to visit at least once. I told him our holy books warn us about listening to heretical teachings and about visiting heretical churches. He insisted, however, and I agreed to go just once. When I entered their church I was shocked. It didn't look like a church at all. There were no holy ikons and no candles burning to honor the saints, Hristos and the Bogoroditsa (Mother of God). Then the minister started talking about the Bible and reading:

Как новорожденные младенцы, возлюбите чистое словесное молоко, дабы от него возрасти вам во спасение. 'Kak

novorozhdnyoniye mladentsi, vozlyubitye chistoye slovesnoye moloko, dabi ot nego bozrasti vam vo spaseniye.' (As newborn babies, desire the sincere milk of the Word, that ye may grow thereby into salvation.) Then someone would come in the door and everyone would stand up. The minister would stop talking and everyone would say, **Спаси, Господи** "Spasi, Gospodi." (Save us, Lord.) This happened every time someone walked through the door. I told myself that was the first and last time I was entering into their 'house of prayer'; that's what they call it."

"That's not all," said Antip. "One time this Moisey came to my house to get acquainted, and he started preaching to me about **Иисус** Iesus. I

kindly showed him our holy books, where the name Isous was spelled differently than their Иисус Iesus. I explained to him that their Iesus was different than our Isous. 'What? Different? How can that be?' he asked me. 'Your Iesus is a different god, a Latinized god,' I told him, 'whereas our Isous is the savior handed down to us from old Slavonic church books and chronicles.' 'But Iesus is taken from the Greek form Iesus, which means healer,' said Moisey, who seemed to be very knowledgeable in the Scriptures. 'We have proof from St. Dimitry of Rostov in his holy book "Rosisk" (Inquiry) that Isous and Iesus mean two different persons,' I told him. He said, 'You probably don't know that from antiquity the name of the savior had been figured by the number 888, which is summed up in the name Iesus.' 'We don't follow that teaching,' I said. 'And another thing,' said Moisey before we parted company, 'the first two letters of the name of Iesus have a sacred mystery hidden in them, for in the Greek I=10 and n=8.' That was the end of our discussion, for I wasn't about to hear any more of his heretical teachings."

"I think that's when Moisey found out for certain that he couldn't convert us to his belief," said Andrey, "and so he quit trying after that."

"So where do you hold your church services?" asked Ivan. He had wanted to ask that question ever since Andrey mentioned the Molokan church.

"In my house," answered Andrey. "That's how everyone used to do it in China--find the biggest house and have the church services there. This time I happen to have the biggest house with the largest living room you've ever seen. You'll see it tonight."

"Tonight?" asked Ivan in a surprised tone.

"I've arranged with my wife, Paraskeva, to take you and your family into our house until we can find you a place to live," stated Andrey. "She just had the house cleaned in preparation for Рождество Христово Pozhdyestvo Hristovo (Christmas)."

"I don't know what to say," said Ivan as he tried to hold back the tears of joy and gratitude. "All I can say is, you're a great friend. Спаси Христос 'Spasi Hristos' (Save us Hristos)." He used the phrase Spasi Hristos (Save

us Hristos) as a sign of gratitude instead of saying **спасибо** spasibo (thank you). [Spasibo is the shortened form of **Спаси Бог** 'Spasi Bog', which means 'Save us God.' Spasi Hristos is the form used because salvation is achieved through Hristos.]

Antip slowed down as he came to the Woodburn-St.Paul exit. Then he turned east towards Woodburn. He drove through the small town and headed towards the outskirts of town across highway 99E. Within three miles from the crossroads of 99E, the old Pacific highway, and connecting highway 214, the car came to a turn-off and drove down a dirt road to Andrey's house. It was dark and quiet as the car stopped outside the two-car garage.

Paraskeva turned on the porch light when she heard the car drive up. Ivan and Masha entered the house and bowed toward the east corner of the large living room where an ikon of the Bogoroditsa (Madonna) and Christ-child was adorned with surrounding embroidered curtains. The guests bowed toward the hosts with the greeting **Здоров живёте** "Zdorov zhivyotye" (Live in good health), and the hosts bowed toward the guests with the response **Милости просим** "Milosti prosim" (We ask for mercy).

The host, Andrey, brought in the luggage into the family room and showed Ivan the sofa-bed that was already set up for them to sleep on. The hide-away-bed was conveniently set up in the corner of the spacious family room, which was used as a guest room whenever the need arose. The hostess, Paraskeva, showed Masha the second bathroom and other features of the house so that Masha wouldn't get lost in the roomy house during the night. Then she left the tired Masha on her own.

Masha went to sleep with young Nikolai beside her while her husband Ivan talked with Andrey into the dewy hours of the new day.

It was the day before the Russian Christmas. In the evening there would be a service in preparation for the midnight service, which would celebrate the birth of Christ with candle lights. The midnight service would coincide with the old style Christmas, which would be on Tuesday, January the 7th (13 days later than the Christmas observed by the western world).

It was the year 1964, and to Masha and Ivan it meant the birth of a new life. For Masha it was a dream finally come true. America was all that she had ever imagined it would be. She wished for a house just like her friend Paraskeva had. Nikolai wished his dad would get a car just like Antip's. Ivan wished that America would be just as good to him as it had been to his friends.

At the midnight service, the three families that had been brought together by the will of God joined their voices together to chant the liturgy to the Blessed Virgin for having given birth to the Christ-child, who was to restore to mankind the original image of eternal life which existed before the fall of Adam. The liturgy to all the saints and heavenly hosts was chanted, and the petition

Молите Бога о нас грешных "Molitye Boga o nas greshnikh" (Pray to God for us sinners) was intoned repeatedly as a refrain. The faithful prayed, "The Lord has sent redemption to His people." Then the candles were lit to celebrate the beginning of the feast of the Nativity of Christ and the end of the 40-day period of fasting.

The small group joyously chanted in the Gregorian-chant style as the light of day began to ascend on the eastern horizon:

Рождество твое Христе Боже наш, возсия мирови свет разума: в нем бо звездам служащий звездою учахуся, тебе кланяются солнцу правды, и тебе ведети с высоты востока: Господи, слава тебе.

"Rozhdyestvo tvoyo Hristye Bozhe nash, vozsiya mirovi svet razuma: v nyom bo zvezdam sluzhashchiy zvezdoyu uchahucya, tebye klanyatisya solntsu pravdi, e tebye vedyeti s visoti vostoka: Gospodi slava tebye." (Thy Birth, O Christ our God, rose upon the world as the light of knowledge: for through it those who had adored the stars were taught by a star to worship thee, the sun of righteousness, and to know thee, the dayspring from on high. O Lord, glory to thee.)

CANDLE

